

Heidi Dammann
Movassbakken 3
0891 Oslo

Oslo tingrett
Postboks 8023 Dep
0030 Oslo

Oslo, 25. oktober 2015

Ankeerklæring til Borgarting lagmannsrett

Sak nr: Oslo tingretts sakesnummer: 14-103486TVI-OTIR/07

Ankende part: Turid Heidi Dammann
Movassbakken 3
0891 Oslo

Ankemotpart: Advokatfirmaet Østberg AS
Postboks 7047 St. Olavs plass
0130 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Krisitan Voie Danielsen
Advokatfirmaet Hulaas AS
Postboks 6488 Etterstad
0606 Oslo

Saken gjelder: Fastsettelse av pris for advokattjeneste – innsigelser om kontraktsbrudd, heving og prisavslag, samt erstatning som motregningsinnsigelse

---o000o---

1. Prosessuelt

Oslo tingrett avsa den 18. september 2015 dom i saken. Ankende part var selvprosederende ved behandlingen i tingretten, og forkynnelse skjedde som postforkynnelse etter domstollovens § 163a. Av forkynnelsesbrevet fremgår at dommen skal anses som forkynt den 24. september 2015. Denne ankeerklæringen er således rettidig inngitt.

Oslo tingrett avsa den 18. september 2015 dom med slik slutning:

1. Turid Heidi Dammann betaler til advokat Bjørn I. C. Østberg kr. 345 301.- - trehundreogførtifemtusentrehundreogen 0/00- med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 16. mars 2013 til betaling skjer.
2. Turid Heidi Dammann betaler til advokat Bjørn I. C. Østberg kr.3 500.- -tretusenfemhundre 0/00- med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 3. juni 2013 til betaling skjer.
3. Oppfylingsfristen er 2 -to- uker fra forkynning av dommen.
4. Hver av partene dekker sine sakskostnader.

Dommen påankes i sin helhet. Det ankes over bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen og den saksbehandlingen som ligger til grunn for dommen.

Hva gjelder sakens bakgrunn vises til tingrettens redegjørelse i dommen. Denne er i hovedsak korrekt gjengitt, og unøyaktigheter angis der de er relevante nedenfor.

Verdien av tvistegjenstanden er kr 498 801,-, for i tillegg til beløpene i domsslutningens punkt 1 og 2 fikk ankemotparten medhold i at han hadde krav på å konto-betalinger på kr 150 000.

2. Innledning – samlet uforsvarlig saksbehandling:

Dommen ble uriktig som følge av flere saksbehandlingsfeil.

Ankende part var selvprosederende i tingretten og har funksjonshemninger som gjør arbeid med dokumenter vanskelig og meget tidkrevende. Ankende part har hatt hjelp fra en venn (Enrique Perez-Terron), som er skrivekyndig, men ikke jurist. Retten tok ikke tilstrekkelig hensyn til disse forhold.

Ved rettens kjennelse av 13.8.15 besluttet retten avskjæring av 20 av de 27 bevis ankende part hadde tilbudt som bevis i prosesskriv av 7.7.15, og alle bilagene fra ankende parts prosesskriv av 3.8.15. Avskjæringskjennelsen inneholdt ingen begrunnelse for hvorfor bevisene ikke kunne styrke avgjørelsesgrunnlaget nevneverdig. Kjennelsen bygger også åpenbart på en misforståelse av ankende parts anførsler, se nærmere nedenfor i punkt 4.

Avskjæringskjennelsen ble sendt ankende part på e-post torsdag 13.8.15 kl. 15.06. Hovedforhandlingen var berammet til mandag 17.8.15. Ankende part åpnet e-posten først sent fredag 14.8.15.

Avskjæringskjennelsen medførte at ankende part, som selvprosederende, ble rådvill med hensyn til hvordan de relevante innsigelser og påstandsgrunnlag nå skulle dokumenteres. Sakens forskjellige tvistepunkter fremgår av ankende parts prosesskriv av 7.7.15. Sakens tvistepunkter var mange og i utgangspunktet kompliserte. Blant annet måtte ankende part dokumentere hvilke krav, innsigelser og andre prosesshandlinger som lå innenfor ankemotpartens prosessoppdrag i leirsaken, at disse var prosedable og i tillegg dokumentere at ankemotparten faktisk ikke fremmet flere av disse krav og innsigelser overhodet, og heller ikke førte bevis eller argumenterte tilstrekkelig godt som prosessfullmechtig. Disse spørsmål var relevante for å vise ankemotpartens mislighold av prosessoppdraget og at det gav grunnlag for kontraktsbruddsbeføyelser som innsigelser mot ankemotpartens salærkrav på cirka kr 600 000.

Avskjæringskjennelsen medførte at sakens karakter ble helt endret, og det ble en nærmest umulig oppgave for ankende part å forberede hovedforhandlingens enkelte deler på to døgn. Ankende part og hennes hjelper hadde arbeidet halvannen måned med å skrive prosesskrivet av 7.7.15, og innledningsforedrag og prosedyre var basert på dette dokumentet. De hadde ingen mulighet til å gjøre om på dette i løpet av to døgn. Til dette kommer at ankende part var helt uenig i at det var grunnlag for avskjæring av alle disse bevisene. Ankende part benyttet derfor mye av helgen på å forberede argumentasjonen for å begjære omgjøring av kjennelsen.

Gjennomføringen av hovedforhandlingen fra mandag 17.8.15 var under disse omstendigheter uforsvarlig. Retten skulle ha omberammet hovedforhandlingen for å sikre ankende part en reell mulighet til å forberede og gjennomføre hovedforhandlingen etter de nye premisser som forelå med avskjæringskjennelsen. Ankende part var selvprosederende og det var umulig å forberede innledningsforedraget, partsforklaring, relevante spørsmål til motparten og vitner, samt forberede prosedyren på denne korte tiden ut i fra de endrede forutsetninger kjennelsen medførte.

Det var også flere andre forhold som fremstod som uavklart for ankende part, og som ankende part hadde grunn til å få avklart under saksforberedelsen. Det vises blant annet til ankende parts prosesskriv datert 13.8.15, samt den etterfølgende argumentasjonen om omgjøring av avskjæringskjennelsen, samt innholdet i anken over avskjæringskjennelsen til Borgarting lagmannsrett datert 1.9.15. Ankemotparten hadde heller ikke klarlagt sine standpunkter og påstandsgrunnlag, og ei heller besvart ankende parts provokasjoner fremsatt i tilsvaret datert 15.9.14, slik at grunnlaget for kontradiksjon var dårlig. Disse forhold viste at viktig saksforberedelse gjenstod da hovedforhandlingen begynte. Ankende part hadde i prosesskriv av 31.7.15 og gjentatt i prosesskriv av 13.8.15 bedt om veiledning om flere forskjellige spørsmål, men retten hadde avslått all veiledning i kjennelsen av 13.8.15. Rettens begrunnelse er ikke holdbar, for retten kunne ha overlatt til en annen dommer ved Oslo tingrett å gi veiledning.

Saken var ikke klar for behandling i hovedforhandling, og det var uforsvarlig av retten å unnlate å omberamme hovedforhandlingen. Det burde retten ha erkjent senest 13.8.2015 da retten nærmest avskar alle ankende parts beviser. Hovedformålene med tvistelovens krav om aktiv saksstyring er å sikre at saken er tilstrekkelig godt forberedt slik at hovedforhandlingen kan gjennomføres uten avbrytelser. Saksforberedelsen skal også klarlegge sakens rammer, slik at partene får reell mulighet til å føre sin sak og imøtegå motpartens anførsler og bevis. Begge disse formål ble brutt i saken, og særlig på grunn av avskjæringskjennelsen. Dette underbygges nærmere nedenfor i punkt 4. Her vises til e-post til sorenskriveren ved Oslo tingrett sendt 20.8.15 kl. 07.23.

Bilag 1 E-post til sorenskriveren ved Oslo tingrett av 20.8.15.

Sakens manglende saksforberedelse inntil det siste og avskjæringen av nær samtlige beviser, medførte at ankende part og hennes hjelper var nødt til å arbeide nærmest døgnet rundt fra fredag 14.8 til onsdag 19.8. Dette medførte at ankende part ble innlagt på sykehus 19.8 og at hovedforhandlingens siste dag måtte utsettes.

3. Oppdelingen av hovedforhandlingen ble rotete, hindret forsvarlig behandling for ankende part og oppdelingen ble ikke konsekvent gjennomført:

I tingrettens brev av 15. juni 2015 ble hovedforhandlingen delt:

«Retten beslutter forhandlingene delt, slik at det ved hovedforhandlingen 17.08.15 behandles spørsmålet om det ble inngått bindende avtale mellom partene, om det er grunnlag for reduksjon av kravet på grunn av manglende løpende informasjon til Dammann, om det er gjort korrekt fradrag for akonto-innbetalinger og om det foreligger mangler eller forsømmelser fra adv. Østbergs side som kan danne grunnlag for krav om heving eller prisavslag eller for krav om erstatning.»

Det er uklart for ankende part hvordan denne oppdelingen skal forstås. Beslutningen er fattet før ankende part hadde klarlagt alle innsigelser, påstandsgrunnlag og bevis i prosesskrivet av 7.7.15. I prosesskrivet fremgår at ankende part hadde flere innsigelser til ankemotpartens salærkrav som ikke er omhandlet i delingsbeslutningen, eksempelvis innsigelser til beregningen av salærkravet fremført i prosesskrivet punkt 4.2. Det fremgår ikke av oppdelingsbeslutningen når dette spørsmålet skal forhandles. Det er mulig at retten mente at ankende parts krav om fastsettelsen av vederlaget til det «rimelige» etter en analogisk anvendelse av håndverkertjenesteloven § 32 innebærer at ankende part har anført at ankemotpartens salær var «urimelig», men det er i så fall en rettsanvendelsesfeil, og en uriktig gjengivelse av ankende parts anførsler, se dommen side 9. Spørsmålet er ikke om salærkravet på kr 600 000 var «urimelig», men hva som var et «rimelig» vederlag. Fastsettelsen av et «rimelig» vederlag etter en analogisk anvendelse av håndverkertjenesteloven § 32 er en helt annen regel enn sensurering av advokatens salærkrav som «urimelig».

I rettens avskjæringskjennelse av 13.8.15 har retten skrevet noe mer om hvordan oppdelingen skal forstås:

«Retten bemerker:

Retten besluttet i brev av 15.06.15 forhandlingene delt, slik at spørsmålet om det foreligger noe erstatningskrav mot advokat Østberg og eventuelt størrelsen på dette utstår. Ved den kommende hovedforhandlingen skal behandles spørsmålet om det er gjort korrekt fradrag for akonto-innbetalinger, og om det foreligger mangler eller forsømmelser fra advokat Østbergs side som kan gi grunnlag for krav om erstatning, heving eller prisavslag. Saksøkte har nå klagt at det subsidiært kreves reduksjon av salærkravet fordi det er urimelig i forhold til det utførte arbeid. Også dette spørsmål vil bli behandlet i kommende hovedforhandling.

Bevisførselen må avpasses i forhold til dette. Dersom retten finner bevist at det foreligger feil eller forsømmelser fra advokat Østbergs side som gir grunnlag for heving eller prisavslag, eller ikke finner at slike feil er bevist, kan dom bli avsagt. Det subsidiære motregningskravet blir bare aktuelt dersom retten ikke finner å kunne avsi dom på dette grunnlaget. Bevisførsel som utelukkende eller i det alt vesentlige tar sikte på omfanget av lidt tap som følge av feil eller forsømmelser fra advokat Østberg, skal eventuelt utstå til en fortsatt hovedforhandling.»

I mangel av andre holdepunkter må lagmannsretten legge til grunn at tingretten har tolket delingsbeslutningen slik det er formulert i dette sitatet fra avskjæringskjennelsen.

Disse sitatene fremstår som høyst uklare. Sitatet inneholder innbyrdes motstridende setninger. Første setning tilsier at retten utsatte hele «*spørsmålet om det foreligger noe erstatningskrav mot advokat Østberg*» til andre del av hovedforhandlingen, mens det i neste setning angis at spørsmålet om «*det foreligger mangler eller forsømmelser fra advokat Østbergs side som kan gi grunnlag for krav om erstatning*» skulle behandles i første del. Som selvprosederende ble dette vanskelig å forstå. Usikkerheten gikk ut over ankende parts mulighet til å få oversikt over hva som skulle behandles i første del og hva som skulle behandles i andre del. Denne usikkerheten med hensyn til om alle spørsmål som angikk mangler og forsømmelser skulle behandles i første eller andre del ble ytterligere styrket av at retten avskar 20 av 27 bevis som skulle bevise nettopp det forhold at ankemotparten hadde gjennomført advokatoppdraget mangelfullt, se nærmere nedenfor.

Verre er det at tingrettens dom viser at tingretten ikke har forholdt seg til denne oppdelingen, og dette har medført mangelfull kontradiksjon. Retten har behandlet spørsmål som angår utmåling, se dommens side 18 avsnitt 3. Retten har feilaktig lagt til grunn at et vilkår for prisavslag er at det foreligger et økonomisk tap, og avslått prisavslag med den begrunnelse at ankende part ikke har bevist økonomisk tap, se dommen side 11 avsnitt 7. Dette innebærer at tingretten har tatt standpunkt til en innsigelse som ikke var en del av første del av hovedforhandlingen. Ankende part fikk ikke anledning til å føre argumentasjon eller bevis om dette. Dette er i strid med det grunnleggende krav til kontradiksjon slik dette er formulert uttrykkelig for denne situasjonen i tvisteloven § 11-1 (3), jf første ledd.

Ankende part ba i e-post av 31.7.15 om veiledning om hva som skulle behandles i første del av hovedforhandlingen. Anmodningen ble ikke etterkommet. Dette er et moment som taler mot at tingrettens saksbehandling samlet sett er forsvarlig.

Ankende part anfører videre at retten burde ha klarlagt hvilke konkrete spørsmål som skulle behandles i første del av hovedforhandlingen, og at en slik konkretisering ikke kunne gjøres på annet vis enn ved å vise til de innsigelser ankende part hadde fremsatt i prosesskrivet av 7.7.15. Bare en slik konkretisering ville gi ankende part tilstrekkelig klarhet i hva som skulle behandles i første del og hva som skulle utsettes.

Oppdelingen i kombinasjon med bevisavskjæringen medførte at ankende part ikke fikk reell mulighet til å forberede hovedforhandlingen. Gjennomføringen av hovedforhandlingen ble et rent kaos for ankende part, og samlet var gjennomføringen klart uforsvarlig.

Ankende part anfører at oppdelingen i seg selv i tillegg var høyst uforsvarlig. I denne saken var det intet reelt skille mellom utmålingen av ankende parts økonomiske tap som følge av ankemotpartens forsømmelser, og klarleggingen av ankemotpartens forsømmelser. De bevis som underbygget omfanget av det økonomiske tapet var alle som én også relevante for å underbygge at ankemotparten hadde misligholdt sitt advokatoppdrag. Prosessøkonomiske hensyn talte således ikke for å dele saken slik retten har gjort, men talte tvert imot mot en slik oppdeling. Dette ble ekstra klart da retten i kjennelsen av 13.8.15 avskar det vesentlige av de bevis ankende part ønsket å føre.

Avskjæringskjennelsen bygger åpenbart på den feilaktige tro at bevisene utelukkende var relevante for utmålingsspørsmålet, og ikke også for temaer som var relevante i første del.

Denne villfarelsen hos retten viste seg også under hovedforhandlingen. Ankende part ble stadig avbrutt når retten feilaktig antok at det ankende part presenterte var relevant for utmålingsspørsmålet. Retten hadde ikke tilstrekkelig innsikt i saken til å forstå at ankende parts uttalelser også gjaldt spørsmål som var tema for første del av hovedforhandlingen. Dette medførte at ankende part måtte protestere, trosse rettens anvisninger og starte på nytt. Som selvprosederende med dokumenterte kognitive funksjonshemninger opplevde ankende part dette som meget stressende, forstyrrende og svært belastende, samt ineffektivt og uhensiktsmessig.

Følgende resonnement viser også at oppdelingen var inkonsekvent. Hevingsspørsmålet skulle behandles i første del, og etter sikker rett vil hevingskravet bero på en helhetsvurdering. I denne helhetsvurderingen er konsekvensene av advokatens mislighold for ankende part et sentralt moment. En av de viktigste konsekvensene av ankemotpartens manglende fremføring av ankende parts krav mot Rein Dammann i leirsaken var at ankende part dermed led et stort økonomisk tap. Klarleggingen av det økonomiske tapet var således relevant for hevingsspørsmålet som skulle behandles i første del, men utmålingen av det økonomiske tapet skulle utsettes til andre del.

4. Rettens bevisavskjæring:

Rettens bevisavskjæringskjennelse av 13.8.15 har slik slutning:

Vitnene Therese Graff og Eva Gilde tillates ført.

Framlagte lydopptak fra hovedforhandling avskjæres som bevis i medhold av tvisteloven § 21 – 8 (1).

Bilag nr. 2 og 4 – 22 i saksøktes prosesskrift av 07.07.15 og bilagene til saksøktes prosesskrift av 03.08.15 nektes ført, tvisteloven § 21 – 7 (2) bokstav b.

Ankende part påanket denne kjennelsen i særskilt anke til Borgarting lagmannsrett av 1.9.15. Siden tingretten ikke oversendte anken til lagmannsretten før dom ble avsagt av tingretten 18.9.15, mistet denne særskilte anken sin aktualitet og ankende part trakk anken formløst. Ankende part anfører at tingrettens manglende oversendelse av anken i seg selv utgjør en saksbehandlingsfeil. Dersom anken var blitt oversendt lagmannsretten umiddelbart, kunne lagmannsretten rukket å ta standpunkt til anken før siste dag av hovedforhandlingen som var 10.9.15. Det hadde vært prosessøkonomisk meget hensiktsmessig. For ordens skyld bemerkes at ankende part først fikk faktura for å betale ankegebyret 15.9.15.

Bilag 2   Anke til Borgarting lagmannsrett av 1.9.15.

Bilag 3   Faktura

I anken av 1.9.15 har ankende part gjort grundig rede for det faktiske og rettslige grunnlaget for hvorfor avskjæringskjennelsen var uriktig. Ankende part viser til det som der fremgår og ønsker med dette å gjøre den anken og anførselene gjeldende som ankegrunner også i herværende anke.

Retten avskjæring av ankende parts beviser utgjør hver enkelt og samlet en saksbehandlingsfeil. Kjennelsen medførte at ankende part ikke fikk reell mulighet til å bevise sine påstandsgrunnlag skikkelig og underbygger ankende parts anførsel om en saksbehandling i strid med kontradiksjonsretten.

Kjennelsen har ingen begrunnelse for hver enkelt avskjæring. Kjennelsen angir ikke hvorfor hvert enkelt bevis ikke vil styrke avgjørelsesgrunnlaget nevneverdig. Det kan synes som om retten egentlig har ment at bevisene er irrelevante, og dermed at påstandsgrunnlagene de skulle bevise var irrelevante. Det korrekte rettslige grunnlaget skulle i så fall ha vært § 21-7 første ledd, og ikke annet ledd bokstav b). Ankende part anfører at bevisene både var relevante og styrket ankende parts påstandsgrunnlag i henhold til prosesskriv av 7.7.15. Kjennelsens manglende begrunnelse er i strid med § 19-6 fjerde og femte ledd. Dette gjelder særlig fordi ankende part hadde bestridt ankemotpartens begjæring om avskjæring av bevisene, se ankende parts prosesskriv av 13.8.15, og at en så vidt viktig avgjørelse burde ha en grundig begrunnelse.

Kjennelsen kom alt for sent før hovedforhandlingen. Det vises til Schei m.fl. kommentarene til tvisteloven § 21-7 punkt 3, hvor det heter: «*Omvendt kan det være urimelig å nekte beviset ført under hovedforhandlingen dersom verken motparten eller forberedende dommer har reagert under saksforberedelsen*». Dette var tilfellet i saken. Ankende part hadde som nevnt tilbudt bevisene i prosesskriv av 7.7.15, mens ankemotparten først inngav innsigelse i prosesskrivet av 7.8.15, fire dager etter ordinært avsluttet saksforberedelse. Det vises til ankende parts argumentasjon i anken av 1.9.15 og i e-posten til sorenskriveren i Oslo av 20.8.15. Ankemotparten er selv advokat og var representert ved advokat, og de burde ha fremsatt innsigelsene tidligere, se tvisteloven § 9-6 annet ledd. Retten skulle etter tvisteloven § 9-6 tredje ledd ha tatt standpunkt tidligere.

Ankende part hadde innrettet seg etter at disse bevis ville bli tillatt ført, som nevnt ovenfor.

Kjennelsen bygde på en uriktig bevisbedømmelse. Retten må ha antatt at alle de avskårne bevis bare var relevante for utmålingen. Retten har åpenbart misforstått ankende parts anførsler og betydningen av de enkelte bevis, til tross for at relevansen av bevisene fremgikk tydelig av sammenhengen i prosesskrivet av 7.7.15. Det er flere eksempler, men her nevnes bare ett:

Bilag 2 til prosesskrivet av 7.7.15 ble avskåret. Bilaget bestod av balanse- og resultatregnskap for Villmarksleiren for tre tidspunkter; 1.8.2010, 31.12.2010 og 31.12.2011. Regnskapene viste for det første underskudd og for det andre at underskuddet ble stadig større. Begge forhold var sentrale i leirsaken, for beregning av ankende parts motkrav mot Rein Dammann på dekning av hans del av underskuddet i Villmarksleiren. Kravet skulle beregnes ut i fra underskuddet 31.12.2011 eller subsidiært 31.12.2010. Ankende part anførte at ankemotparten ikke hadde satt seg inn i dette helt sentrale forholdet, og at det medførte at ankemotpartens presentasjon i leirsaken ble feil, med den konsekvens at dommen ble feil på dette punktet, se dommen i leirsaken side 10 nederst og bilag 1 til prosesskrift av 7.7.2015, utskrift fra prosedyren minutt 26:18 (side 26 øverst). For å bevise ankemotpartens forsømmelser var det nødvendig å lese fra regnskapene (bilag 2) og å sammenholde de med det som fremgikk av utskriften fra ankemotpartens innledningsforedrag (bilag 3) og prosedyre om dette, samt domsgrunnene i leirsaken.

Da ankende part under hovedforhandlingen insisterte på å dokumentere bilag 2, til tross for at det var avskåret, uttalte retten uttrykkelig at den hadde antatt at disse regnskapene var påberopt for å "dokumentere økonomiske tap." Dette var til tross for at bilag 2 i prosesskriv av 7.7.15 utvilsomt tilbys som bevis for å vise at ankemotparten unnlot å fremføre de relevante regnskap i leirsaken - hvilket var en forsømmelse som skulle behandles i første del. Dette er bare ett eksempel av flere som med all tydelighet viser at rettens avskjæringskjennelse bygde på et uriktig grunnlag. Retten kan ikke ha lest prosesskrivet av 7.7.15 med uhildede briller. Dette burde ha blitt oppklart ved nærmere kontradiksjon, men rettens sene avgjørelse medførte at det ikke var anledning til dette uten å utsette hovedforhandlingen.

Ankende part ønsket ikke bare å vise at ankemotparten hadde forsømt seg med dette i leirsaken, men også at dette mer generelt underbygget en anførsel om at ankemotparten ikke hadde satt seg tilstrekkelig godt inn i saken mer generelt, at dette igjen skyldtes at han ikke hadde hatt tilstrekkelig tid til oppdraget, og derfor heller ikke hadde avholdt noe tidlig møte med ankende part for å oppklare hva som var sentralt i saken. Dette var således også et viktig bevismiddel for å sannsynliggjøre ankemotpartens sviktende kunnskap om grunnleggende forhold i saken, som gjenspeilet seg i hans uriktige og mangelfulle opplysninger i retten, og som dermed utgjorde forsømmelser i saken. Dette var relevant for misligholdsspørsmålet, hevingskravet, prisavslagskravet, fastsettelsen av vederlaget og for erstatningskravet. Det er åpenbart ikke riktig at bilag 2 ikke ville styrke sakens avgjørelsesgrunnlag nevneverdig.

Dette har retten også forstått etter at ankende part inngav anke over kjennelsen 1.9.15. Det vises til dommen side 4 sjette avsnitt hvor det heter: "*Under hovedforhandlingen bestemte retten at det skulle foretas dokumentasjon av framlagte regnskaper for 2010 og 2011, dok. 103 bilag 2, idet det kunne bli aktuelt å utmåle erstatning for mulig tap som følge av feil tidspunkt for beregning av refusjonskrav etter selskapsloven § 2-34 tredje ledd.*" Retten tillot imidlertid ikke fullstendig dokumentasjon av regnskapene, og dette var uansett for sent til at ankende part hadde mulighet til å argumentere tilfredsstillende om dette tatt ut av sin sammenheng. Dette viser også med all tydelighet hvilket kaos rettens avskjæringskjennelse medførte under hovedforhandlingen. Når retten i tillegg skriver at «det kunne bli aktuelt å utmåle erstatning for mulig tap som følge av feil tidspunkt for beregning av refusjonskrav etter selskapsloven § 2-34 tredje ledd», så er det også i beste fall meget unøyaktig. Ankende part ble aldri forklart at utmåling kunne bli et tema i del en av saken, og gikk heller ikke nærmere inn i disse regnskapene, men begrenset seg til å vise at regnskapene viste underskudd, og at ankemotparten uttalelser om disse regnskapene i leirsaken var feil og at det dermed forelå en forsømmelse, samt at et tap var et moment i vesentlighetsvurderingen, men at man ville komme tilbake til tapet i del to i samsvar med rettens delingsbeslutning.

Rettens avskjæring av lydbandopptakene fra hovedforhandlingen bygget også på et uriktig faktisk grunnlag. Retten har, uten noen bevis, lagt til grunn at ankende part ønsket å avspille hele lydopptaket. Det var åpenbart ikke meningen, og siden fremdriftsplanen ikke nevnte dette, hadde retten ingen grunn til å tro dette. Se nærmere anken av 1.9.15. Dette burde retten ha klarlagt med ankende part.

Avskjæringskjennelsen ble et tema i rettsmøtet 17.8.15. Ankende part begjærte omgjøring og ønsket å få retten til å forstå at avskjæringskjennelsen åpenbart måtte ha bygget på uriktig grunnlag. Et tidsnært bevis om dette er den e-post ankende part skrev til retten morgenen kl. 07.53.

Bilag 4 E-post fra ankende part til tingrettsdommer Jahr av 18.8.15 kl. 07.53.

Ankende part argumenterte da eksempelvis med å vise til relevansen av bilag 4 til prosesskrivet av 7.7.15. Dette er et utdrag fra et vedlegg til e-post fra ankende part opprinnelig sendt til adv. Granli og videresendt til ankemotparten allerede 9.10.2012. I bilaget understrekes viktigheten av å innhente nødvendig informasjon om i god tid – herunder for å dokumentere kravet mot Rein Dammann for tapte inntekter i Villmarksleiren, se også bilag 12 og 13. Bilag 4 skulle vise at innhenting av informasjon og fremme av dette viktige kravet var en del av det prosessoppdraget ankemotparten hadde fått. Retten undret seg under hovedforhandlingen på om bilag 4 hadde bevisstyrke, og argumenterte med at det foreligger en generell mulighet for at ankende part og ankemotparten i ettertid var blitt enige om noe annet. Avskjæringen ble opprettholdt. Ankemotparten hadde imidlertid ikke anført at de hadde blitt enige om noe annet, og retten gikk dermed utenfor ankemotpartens anførsler. At ankemotparten ikke hadde anført noen slik avtale skyldes selvfølgelig at de ikke hadde blitt enige om noe annet. Det vises her til bilag 24 e-post fra ankemotparten (av 3.12.2012 kl 22:42) hvor ankemotparten beklaget at han ikke hadde rukket å fremme provokasjonene i leirsaken og at disse måtte utsettes. Dersom retten hadde ment at sistnevnte bevis var tilstrekkelig til å underbygge ankende parts anførsler, så kunne det kanskje begrunne avskjæring av bilag 4 etter tvisteloven § 21-7 (2) bokstav b), men av dommen side 13 ser vi at retten ikke fant ankende parts anførsler sannsynliggjort.

Dette er også bare ett eksempel som viser den kamp ankende part gjennomgikk i retten hver dag. Mye tid medgikk hver dag for å søke å forklare for retten at bevisene var relevante, men retten var åpenbart ikke villig til å lytte. Tingrettsdommer Jahr var så til de grader forutinntatt at ankende part anfører at retten ikke oppfylte kravene i domstolloven § 108 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen art 6 nr. 1.

Det er også uforståelig at ankende part ikke skulle få anledning til å føre flere enn 7 dokumentbevis.

Retten mente også at ankende part kunne tillates å føre bevis for innholdet i dokumentbevisene som ble avskåret ved å føre vitner som kunne uttale seg om dokumentene. Dette er et brudd på ankende parts rett til selv å legge opp bevisførselen, se tvisteloven § 21-3 (1). En slik forståelse er også i strid med bevisumiddelbarhetsprinsippet for et dokumentbevis er mer umiddelbart enn et vitnes gjengivelse av dokumentet, se også § 26-2.

Under hovedforhandlingen tillot retten at ankemotparten under hans partsforklaring/vitneforklaring fikk sitte og lese i en mengde e-poster. Dette var til tross for at disse e-postene ikke var tilbudt som bevis under saksforberedelsen etter § 21-6. Ankende part hadde med hennes kognitive begrensninger ingen mulighet til å oppfatte innholdet eller imøtegå dette. Retten skulle ha avskåret dette etter § 21-7 (1) bokstav a) og etter § 9-16. Unnlåtelsen medførte et brudd på kontradiksjonsretten.

Saken lider også av andre saksbehandlingsfeil. Domsgrunnene er mangelfulle, retten har unnlatt å vurdere flere av ankende parts anførsler og retten har lagt til grunn faktiske forhold i ankemotpartens favør, selv uten at ankemotparten har fremsatt tilsvarende anførsler. Ved behov kan disse anførsler presiseres og dokumenteres i et senere prosesskriv, men det synes ikke nødvendig nå.

Det er åpenbart at saksbehandlingsfeilene hver for seg og samlet kan ha fått betydning for avgjørelsens innhold. Det er her tilstrekkelig å nevne at retten avslår de fleste av ankende parts innsigelser med at retten ikke har funnet ankende parts påstandsgrunnlag som bevist.

Ankende part mente under hovedforhandlingen og mener fortsatt at hun åpenbart ikke fikk en rettferdig rettergang. Hun fikk ikke anledning til å fremføre sin sak, og tingrettens avgjørelse er dermed også meget mangelfull. Ankende part anser det derfor for mest hensiktsmessig at lagmannsretten opphever tingrettens avgjørelse og sender den tilbake til tingretten for ny førsteinstansbehandling, se tvisteloven § 29-23 (3), jfr § 29-24 (1). Ankende part anfører at vilkåret i tvisteloven § 29-22 (2) bokstav c) ikke er oppfylt, for hensynet til ankende part tilsier at saken prøves på nytt i tingretten. Subsidiært kreves saken fremmet til realitetsavgjørelse for lagmannsretten.

5. Rettsanvendelsesfeil:

Dommen lider av mange rettsanvendelsesfeil, men siden saksbehandlingen lider av så vesentlige feil, fremstår det som unødvendig å redegjøre nærmere for alle feilene. To eksempler er nevnt ovenfor. Retten har på side 11 avsnitt 7 lagt til grunn at et vilkår for å få medhold i kravet om prisavslag på grunn av ankemotpartens forsømmelser er at ankende part har lidt et økonomisk tap som følge av forsømmelsen. Det er åpenbart uriktig rettsanvendelse.

Retten har videre misforstått håndverkertjenesteloven § 32. Retten har lagt til grunn at ankemotparten hadde krav på sitt salærkrav dersom dette ikke var «urimelig». Det er ikke riktig. Regelen gir retten en rett og plikt til å fastsette salæret til det som anses rimelig basert på en helhetsvurdering, se prosesskriv av 7.7.15 punkt 4.2. Det er da også ankemotparten som må bevise de enkelte momenter, og i hvert fall de som taler i ankemotpartens favør.

6. Mangler ved bevisbedømmelsen:

Dommen lider av veldig mange bevisbedømmelsesfeil. Dette skyldes dels rettens avskjæringskjennelse, dels at dette fikk den konsekvens at ankende part ikke hadde tilstrekkelig tid til å forberede forhandlingene og at hovedforhandlingen ble meget kaotisk m.m., dels at retten ikke har vært reelt berett til å vurdere berettigelsen av ankende parts innsigelser, og dels at retten har lagt bevisbyrden for alle påstandsgrunnlagene på ankende part.

Ankende part mener at de påstandsgrunnlag som fremgår av prosesskrivet av 7.7.15 er korrekt, og i den utstrekning retten har lagt til grunn andre avgjørelsesgrunnlag, så foreligger feil ved bevisbedømmelsen.

Her nevnes følgende eksempel som var vesentlig for ankende parts mulighet til å nå frem med sin motregningsinnsigelse:.

I dommen fra side 15 (punkt 5) har retten vurdert om hvorvidt ankende parts anførte erstatningskrav mot Rein Dammann var et krav ankemotparten skulle ha fremmet i leirsaken. Nærmest alle de faktiske avgjørelsesgrunnlag retten der bygger på beror på uriktig bevisbedømmelse. Retten skriver;

«Hjelpeskrevet var fra saksøktes side ment som en bistand til advokat Bache-Wiig i forbindelse med utarbeiding av tilsvar. Det fulgte deretter saken.» Dette viser at retten har misforstått dette. Det er for så vidt riktig at dokumentet opprinnelig ble utarbeidet for å gi bistand til advokat Bache-Wiig, men dokumentet ble senere oppdatert og oversendt ankemotparten. Ankende part hadde også henvist til dette dokumentet ved flere anledninger, og fremholdt viktigheten av at ankemotparten leser dette for å forstå saken. Dette hjelpedokumentet angir hele saken i et «nøtteskall». Ankemotparten innrømmet også under sin forklaring at han hadde lest dette hjelpedokumentet.

Retten skriver videre at «Verken advokat Bache-Wiig eller advokat Granli fremsatte noe krav om erstatning på vegne av Turid Heidi Dammann på dette grunnlaget. Dette må saksøkte og Perez-Terron ha vært klar over». Retten skriver intet om hvorfor ankende part og Perez-Terron må ha vært klare over dette. Verken ankende part eller Perez-Terron er jurister, og hjelpeskrevet var vedlagt tilsvaret innsendt av advokat Bache-Wiig. De begge trodde derfor at de krav som fremgikk av hjelpeskrevet var en del av saken. De kjente ikke til de strenge formkrav som følger av norsk prosessrett på dette punktet. Dersom det derimot hadde vært riktig at vi var klart over at kravet ikke var fremmet – noe vi ikke var – så skulle vel denne vissheten snarere ha talt for at vi nettopp av denne grunnen ba ankemotparten om å fremme dette kravet. Det er mange bevis som viser at ankemotparten var bedt om å fremme dette kravet. Blant de tilbudte bevis var bilag 13 til prosesskrivet av 7.7.2015, "Notat vedlagt e-post av 15.10.2012." Notatet har overskriften "Oppsummering alle krav i Rein-saken". Siste side (side 6) har overskriften "Erstatningskrav." Siden inneholder en beskrivelse av kravet om tapt arbeidsfortjeneste og en angivelse av tapene med tall som er oppjustert etter regnskap som var tilkommet etter at hjelpeskrevet var skrevet. Dette viser at Østberg ble bedt om å fremme dette kravet. Notatet ble nektet ført som bevis i rettens avskjæringskjennelse. Ankemotparten må også ha kjent til at dette var et krav i saken.

Det retten deretter skriver er dermed faktisk uriktig: «At Østberg ikke gjorde dette på eget initiativ etter å ha lest hjelpeskrevet, var ingen forsømmelse.» Til dette kommer at dersom det hadde vært riktig at ankemotparten ikke uttrykkelig var bedt om å fremme dette kravet, så burde han ha fremmet det på eget initiativ. Kravet var på cirka kr 1 million, og var grundig dokumentert med bevis og vitner i leirsaken. I leirsaken var også ankemotparten inne på dette kravet, men han hadde ikke forberedt seg tilstrekkelig, slik at han ikke stilte spørsmål til vitnene, ikke leste de relevante dokumenter, og heller ikke fremførte de relevante argumenter i innledningsforedrag og prosedyre. Det er åpenbart at ankemotparten forsømte seg i hvert fall på dette punktet. Dersom ankemotparten hadde fremmet kravet og prosedert det godt, ville ankende part i hvert fall ha hatt en mulighet til å bli tilkjent noe erstatning i leirsaken. Det ville også ha medført at hun ikke senere hadde blitt dømt til å betale sakskostnadene til Rein Dammann i motsøksmålet på kr 238 000.

Rettens uriktige bevisbedømmelse medførte at retten ikke fant at ankemotparten hadde misligholdt sitt advokatoppdrag på dette punktet. Det medførte at ankende part ikke fikk medhold i sitt krav om prisavslag for dette. Verre er at dette medførte at ankende part ikke fikk medhold i sin motregningsinnsigelse. Dersom retten hadde foretatt en grundigere bevisbedømmelse på dette punktet, og kommet til motsatt resultat, så ville ankende part hatt muligheten til å bli frifunnet fullstendig for ankemotpartens salærkrav, for ankende parts erstatningskrav var høyere enn ankemotpartens salærkrav. Dette spørsmålet var dermed en meget viktig del av denne saken.

7. Påstand

1. Tingrettens dom oppheves og saken hjemvises til ny førsteinstansbehandling
2. Subsidiært fremmes saken til ankebehandling ved Borgarting lagmannsrett og Turid Heidi Dammann frifinnes.
3. I begge tilfeller: Turid Heidi Dammann tilkjennes sakskostnader og rettsgebyrene.

Denne anken i 3 eksemplarer, hvorav 2 sendes Borgarting lagmannsrett ved Oslo tingrett i kveld. Anken sendes også i e-post til Oslo tingrett i kveld.

25.10.2015

Turid Heidi Dammann